

DE EXPEDITIE NAAR RETEH.

(OCTOBER—NOVEMBER, 1858.)

(Met eene Afbeelding.)

Wederom zijn de geschiedrollen onzer oorlogen in Indië verrijkt met eene episode, waaraan met regt eene eervolle plaats toekomt, onder de menigte heldenbedrijven, waarvan die geschiedenis overvloeit.

De expeditie naar Reteh, waaromtrent in verschillende dagbladen, in de eerste helft der maand Januarij, reeds een kort verslag is medegedeeld, heeft met de meeste gevechten te land, voortdurend geleverd tot instandhouding van het Nederlandsche gezag in den indischen archipel, dit gemeen: dat zij op eene kleine schaal ondernomen werd door een handvol dapperen; dat ook hier het klimaat, zoowel als het terrein, zich als de bestendige natuurlijke vijanden der Europeanen opdeden, en de ongemakken wegens de gesteldheid van den bodem ongeloofelijk groot waren; maar deze expeditie verschilt van vele der vorige daarin, dat zij bijna uitsluitend door de zeemagt werd uitgevoerd, en dat de vijand, welken men te bestrijden had, een hardnekkiger tegenstand bood dan gewoonlijk het geval is.

Een waar genoegen is het der redactie van dit tijdschrift, eindelijk aan haar verlangen te kunnen voldoen, eenige meerdere bijzonderheden, omtrent dit merkwaardig feit, mede te deelen.

Aan het lage, oostelijke strand van Sumatra, tusschen de rivieren Djambi en Indragiri, vindt men de drie mondingen van de rivier Reteh. De noordelijke van deze drie riviertakken heet de Bataparan. Naar het stroomgebied der rivier wordt het landschap Reteh genoemd.

Het opperhoofd van Reteh, de PANGLIMA BESAR genaamd, is cijnshaar aan den sultan van Lingga. Deze werd in het jaar 1857 door het nederlandsch indische gouvernement afgezet, een nieuwe sultan door de bevol-

king in zijne plaats gekozen en door het gouvernement erkend. De PANGLIMA BESAR, die vroeger een zeer berucht zeeroover was geweest, doch, na door het gouvernement in 1828 begenadigd te zijn, vergunning gekregen had, zich met zijne volgelingen in het landschap Reteh te vestigen, had van die gunst sedert een dertigtal jaren gebruik gemaakt. Hij had deze kust bij voorkeur gekozen, omdat zij ongenaakbaar is voor diepgaande schepen, en dus eene goede wijk- en bergplaats aanbood voor zeeroovers en hunne goederen. In 1854, na het uiteenjagen van eene kolonie zee-schuimers (*illano's*) der Soloksche en Mangidanassche eilanden, die zich te Enok, niet ver van Reteh, gevestigd had, — door drie gouvernements-kruisbooten en een vijftigtal prauwen, uitgerust door den onder-koning van Riouw, — schaarde zich een gedeelte der verjaagde roovers bij hunne lotgenooten, die zich aan de Reteh-rivier hadden neêrgezet en toen reeds dezen PANGLIMA BESAR als hun onmiddellijk hoofd moeten erkend hebben. Hij weigerde nu den nieuwen sultan als zijnen wettigen meester te erkennen, roofde en moordde onder dit voorwendsel, en trachtte met zijne vreemde rooverbevolking de eigenlijke inwoners van het land te onderwerpen.

Verscheidene pogingen werden door het gouvernement gedaan om hem tot inkeer te brengen, doch te vergeefs. In het belang, zoowel van het gouvernement, als van de vorsten van Lingga en Riouw, en van de inheemsche bevolking, werd tot eene vernietiging van zijn gezag besloten, vóór dat zijne vereeniging met een tal van misnoegden en zwervers, eene groote expeditie zoude vorderen.

Ten dien einde vertrok den 9^{den} October van de reede van Riouw, Zr. Ms. stoomschip *Soembing*, onder kommando van den luitenant ter zee 1^e klasse A. J. KROEF, aan wien de leiding der operatiën was opgedragen. Zijne magt werd versterkt door 2 kruisbooten, 2 groote en 15 kleine prauwen, die door den onder-koning en de rijksgrooten van Riouw en Lingga met veel ijver waren bemand met nagenoeg 500 koppen, goed uitgerust en voor twee maanden van leefstogt voorzien. Deze magt, benevens 2 gouvernements-kruisbooten, werden door de *Soembing* op sleeptouw genomen. Door het gedurig losraken van prauwen en door slecht weder, kwam de flotille eerst den 12^{den} op de rivier Reteh. Onmiddellijk werd er eene kruisboot, onder bevel van den luitenant ter zee 1^e klasse A. J. VAN MANSVELT, waarbij eenige gewapende prauwen, afgezonden, om een der rivier-armen, de Kwala Enok, af te sluiten en met de vaartuigen alle overige uitgangen te versperren. In weerwil van de onbekendheid met de vaarwaters, werd deze manoeuvre zoo spoedig verrigt, dat de PANGLIMA BESAR, den tijd niet had om zijne geheele magt te verzamelen, maar met een gedeelte der zijnen, in den morgen van den

13^{den} October, zich ingesloten zag in de moerassen, aan de kreek of soengi Sampé gelegen.

De luit. ter zee 1e klasse KROEF, was namelijk met eenige gewapende sloepen van de *Soembing* en met de overige prauwen den noordelijken tak, de Bataparing, ingestevend. Wanneer men deze rivier ongeveer een uur iver opvaart en regts de kleine, doch zeer snelstroomende Soengi Sampé inslaat, komt men, na een paar uur varens, aan de vereeniging van deze met de Soengi Batang. Hier bevonden zich, nabij den oever, de versterkingen door den PANGLIMA BESAR aangelegd. Aan de beide oevers van de Soengi Sampé lagen twee gesloten bentings (zie de *schetsteekening*), met zwaar geschut benevens een groot aantal lilla's gewapend. De grootste dezer bentings was gelegen nabij de zamenvloeiing der Sampé en Batang, terwijl op de rivier tusschen de beide bentings twee rooversprauwen lagen, de eene gewapend met één, de andere met twee stukken zwaar geschut.

De bekendheid met het inwendige van het landschap was zeer gering, en bepaalde zich tot eenige ontvangen mededeelingen van inlanders. Bij eene verkenning op den 14^{den} kreeg men, behalve verscheidene gevangenen, ook de zekerheid, dat de grootste vaartuigen der flotille tot onder de vijandelijke versterkingen konden naderen. De PANGLIMA BESAR had, na het vertrek van het stoomschip, dat hem in de maand Julij door onderhandelingen tot onderwerping had trachten te bewegen, al zijne aanhangers en een groot gedeelte der bevolking van Reteh, in zijne hoofdbenting doen samenkomen, en hen op den Koran doen zweren, dat allen, wat er ook mogt gebeuren, lief en leed zouden deelen. De monding van de Soengi Reteh had hij doen bewaken door grootere en kleinere vaartuigen, om spoedig kennis te hebben van de aankomst onzer schepen. Een valsch berigt uit Liugga aangebragt, als zoude de onderkoning gelast hebben, alle uitrustingen tegen Reteh te staken, had hem eenigzins zorgeloos gemaakt. Wel was hij genoegzaam van krijgsbehoefte en van een belangrijken voorraad padi (rijst) voorzien, doch zijne magt, die anders meer dan 1000 man had kunnen tellen, was door de plotselinge verschijning der flotille, thans slechts een paar honderd weerbare illano's sterk.

Op den 18^{den} October waren de bentings tot op een kanonschot genaderd door de flotille, welke zoodanig werd gerangschikt, dat haar geschut naar alle zijden kon werken. Intusschen hadden twee hoofden der retehsche bevolking zich, met een 15tal hunner onderhoorigen, aangemeld bij den radja HOESIN, bevelhebber van de Maleijers aan de expeditie toegevoegd, hunne vreugde te kennen gevende, dat eindelijk het vooruitzicht bestond om

van de vreemde onderdrukking bevrijd te worden. Zij boden alle hulp welke in hunne magt was aan, en beloofden meer andere hunner onderhorigen, die zich nog verscholen hielden, zooverre zij niet bij den PANGLIMA BESAR in zijne benting waren opgesloten, bijeen te zullen brengen.

Tijdens eene verkenning op den 19^{den} October, deed de vijand een uitval, die echter zoo duchtig werd afgeslagen, dat hij met achterlating van 3 dooden, in allerijl de vlugt nam. Ook kwamen zijne twee groote, sterk bemande prauwen stroomafwaarts, om post te vatten achter de vierde der versperringen (zie de *schetsteekening*), dwars door de Soengi Sampé gelegen en uit zware boomstammen bestaande. De prauwen keerden evenwel den volgenden morgen naar hare vorige ligplaats terug.

Al spoedig bleek het den kommandant der expeditie, dat de vijandelijke positie zeer goed versterkt was. Tevens behoefde aan geen aanval voet voor voet gedacht te worden, daar het land met elk springtij onderloopt en doorsneden wordt door een groot aantal kreekjes. De medewerking der Maleijers bleek reeds toen luttel te zullen zijn: zij hielden zich steeds in de achterhoede en trokken op het eerste gezigt van den vijand nog meer terug, om op verren afstand een vervaarlijk geschreeuw aan te heffen en doelloos te vuren.

Nadat de noodige verkenningen gedaan waren, werd er gedurende de volgende dagen, van onze zijde eene versterking opgeworpen, doch de grond bestond uit zeer zachten modder, waarin men dikwerf tot aan den buik zakte, zoodat het veel moeite kostte, den bodem door middel van fascinen zoo goed mogelijk geschikt te maken tot het dragen van de bezetting en van het geschut uit de kruisbooten, benevens de Coehoorn-mortieren van de *Soembing*, welke opvolgend in batterij werden gebragt. — Den 20sten October deed de vijand een mislukte uitval.

De kommandant der expeditie zag de noodzakelijkheid in, meer magt van Riouw te vragen, en gaf inmiddels aan zijne gesloten versterking eene borst-wering van ongeveer 1 el dikte. Op éene der facen stonden in batterij één houwitser, één lange 6 w^{er} , één 5 w^{er} en 2 mortieren van 12 d^m.; de overige facen werden verdedigd door een 5 w^{er} en eenige lilla's. In de binnenruimte werden eenige huizen gebouwd voor woningen der wacht-hebbende officieren, voor het scheepsvolk en de hulptroepen. Ook daar was de grond, niettegenstaande de groote hoeveelheid rijshout welke er in was gebragt, nog zeer week. De gemeenschap met de kruisbooten was nagenoeg afgesneden.

Intusschen had de luitenant ter zee 1^e klasse A. W. KEUCHENIUS, den 25sten October, order ontvangen met Zr. Ms schoenerbrik *Padang* van Riouw

naar Reteih te vertrekken, tot versterking der expeditie. De *Padang* ontmoette den 28sten 's morgens ten 6 ure, voor de monding van de Bataparang de *Soembing*, welke, onder bevel van den *eersten officier* van dien bodem, tot het halen van versterking en van eenen nieuwen voorraad munitie, hoofdzakelijk van geweerpatronen, naar Riouw vertrok. Nadat de rivier verkend was, werd de luitenant ter zee 2^e klasse K. C. BUNNIK, met een officier, — den luitenant ter zee 2^e klasse L. F. H. TUCKERMANN, — en 50 mariniers en matrozen naar den wal gezonden, om zich bij de expeditie te voegen en zich onder de orders te stellen van den luitenant ter zee 1e klasse KROEF. De stroom tegen zijnde, zoo bleven de sloepen, gedurende den nacht, op 2 mijlen uit den wal in zee liggen, doch voeren met het aanbreeken van den dag de rivier op en zelfs tot voorbij de Soengi Sampé. Nabij de kampong Baroe vond men eene kleine prauw, welker bemanning werd genoodzaakt den weg te wijzen; eindelijk werd des avonds 6 ure van den 29sten, de plaats der onscheping bereikt, na een allervermoeijendsten togt van 14 uren roeijens tegen een sterken stroom op.

Intusschen hadden de Reteihers onze verschansing geenszins ongemoeid gelaten. Den 27sten viel er een gevecht voor, dat al het in de vorige dagen verrigte nutteloos had kunnen maken. Eene keurbende van ongeveer 80 illano's had, onder begunstiging van het begroeid terrein, de versterking ongemerkt weten te naderen. Hare bewaking was op dat oogenblik opgedragen aan de Maleijers en aan de Boeginezen, welke laatsten, ongeveer 70 in getal, reeds vroeger voortreffelijke diensten hadden bewezen en dikwijls blijken van eene onvoorzigtige onversaagdheid gaven.

Reeds waren eenige vijanden op en binnen de werken gedrongen, toen in een oogwenk alle Boeginezen op de been waren; er ontstond een woedend gevecht, waarbij 5 Boeginezen sneuvelden; de Europeanen suelden inmiddels te hulp en spoedig moest de vijand, met achterlating van 14 dooden, naar zijne hoofdversterking vlugten.

Tegelijkertijd hadden de prauwen des vijands, met vervaarlijke *apellans* of borstweringen voorzien, eene afleiding moeten geven, doch zij werden in weinige oogenblikken door het vuur der kruisbooten zoodanig gehavend, dat zij ten spoedigste een goed heenkomen naar hunne vroegere schuilplaats zochten.

Bij deze gelegenheid was weder overtuigend gebleken, dat hoegenaamd geen staat viel te maken op den moed der Maleijers, die op eene ongehoorde en nuttelooze wijze patronen verbruikten. De geweren werden dan ook aan de meesten hunner ontnomen om er de Boeginezen, die geen geweren hadden, mede te wapenen.

Den 30sten des morgens, was de vijand onze versterking omgetrokken en had het vuur uit de verschansing vrij krachtig beantwoord, waarbij één marinier werd gewond. — De bezetting was nu versterkt door het detachement onder den luitenant BUNNIK, dat eerst den vorigen avond was aangekomen en behoorlijk rust genoten had.

Eenige dagen verliepen onder verschillende verrigtingen, voornamelijk bestaande in het verbeteren der genomen stellingen en het onderhouden van geschutvuur tegen de vijandelijke bittings. Het vuur werd meestal slechts flauw beantwoord, doch de bezetting van de verschansing leed veel door het natte weder. De officieren logeerden, voor zoover zij niet op wacht waren, aan boord van de kruisprauwen, waar het evenmin als aan den wal uit te houden was wegens de menigte musketen.

De kommandant, inziende dat de vijand door geschutvuur alleen niet uit zijne stelling te verdrijven was, beraamde het plan om, na aankomst van meer volk, een stormaanval te doen, en belegde te dien einde een krijgsraad, waarin dit voorstel eenparig werd goedgekeurd. Het gros der Europeanen en Boeginezen, benevens de hulptroepen zouden de Soengi Batang overtrekken en de groote benting in den rug aanvallen, terwijl de bittings met geschutvuur uit de verschansing bestookt werden, tot dat het, op een door den kommandant der stormtroepen te geven sein, zoude zwijgen. Gelijktijdig zouden de kruisbooten opvaren, de kleine benting beschieten en de rooversprauwen nemen.

De uitwerking van het geschutvuur uit de versterking scheen niet groot te zijn, hetgeen te wijten was aan de mindere bruikbaarheid van het beschikbare materieel, dat gedeeltelijk van inlanders afkomstig was, zóó zelfs dat de stukken menigmaal onder het schieten van de affuiten werden geworpen. Om meer vuuruitwerking te verkrijgen, werd op ongeveer 100 passen voorwaarts van de verschansing en op ongeveer 400 el van de benting, eene kleinere versterking aangelegd, gewapend met één 6 ^{or}, twee 3 ^{or} en twee mortieren. Later werd nog eene derde batterij op 200 el van het vijandelijk werk aangelegd.

Den 1sten November kwam de *Soembing* van zijnen togt naar Riouw terug met Zr. Ms. brik de *Haai*, onder bevel van den kap.-luit. J. VAN MAURIK, medebrengende den 1sten luitenant M. N. NIESSEN, met 25 uitgelezen manschappen der infanterie, welke gedebarkeerd werden. Van de *Haai* voegden zich bij de expeditie de luitenant ter zee 2^e klasse jhr. W. J. SCHOLTEN VAN ASCHAT, met 1 officier en 40 matrozen en mariniers; ook werd de noodige voorraad munitie ontscheept.

Om de talrijke vrouwen en kinderen, welke zich in de vijandelijke benting

bevonden, zooveel mogelijk te sparen, was door den resident van Riouw een ultimatum gezonden, dat den 2^{den} November aan den PANGLIMA BESAR werd ter hand gesteld, doch waarop een zoo onvoldoend antwoord werd ontvangen, dat de voor een oogenblik gestaakte vijandelijkheden onmiddellijk werden hervat. Twee lange 6 E^{rs} , één 3 E^{er} , drie handmortieren van 11½ en 12 duim, en verscheidene, in hooge boomen geplaatste lilla's onderhielden, sedert den 4^{den} November, een geregeld vuur, zoodat dikwijls in 24 uren tijds een paar honderd projectielen werden verschoten. Ook werden eenige kartetsschoten gedaan. In de boomen geplaatste uitkijken namen de uitwerking der projectielen zooveel mogelijk waar; de stukken werden hierdoor juister gerigt en 's nachts werden daartoe in de rooilijnen bakens gesteld. Aan deze voorzorgen had men te danken, dat de uitwerking beter werd, zoodat de vijandelijke artilleristen, die, om te laden, zich telkens buiten de embrasuren moesten blootgeven, slechts flauw terugvuurden. De meeste granaten smoorden echter in den modderpoel, welke grootendeels de binnenruimte van de vijandelijke benting innam.

Een Balinees uit 's vijands versterking ontvlugt, deelde mede, dat onder de roovers reeds misnoegdheid en wederspanningheid begon te heerschen, hoofdzakelijk omdat zij, aan eene weelderige levenswijze gewoon, niet tegen lange ontberingen, vooral van amfioen, bestand waren.

In den nacht van den 4^{den} November trachtte de vijand de kruisbooten te overvallen, doch de waakzaamheid der uitgezette wachten verijdelde deze poging. Ankerkettingen werden over de kreek gespannen, om onze vaartuigen voor branders te vrijwaren.

De aanval tegen de bentings, aanvankelijk op den 3^{den} bepaald, werd tot den 6^{den} uitgesteld. De kleine prauwen of sampangs moesten van de Soengi Sampé naar de Soengi Batang overgebracht worden, om tot den overtocht van laatstgenoemde kreek, te dienen. Reeds had men een tamelijk lang kanaal door den modder gegraven; doch aangezien dit werk te lang duurde, werd besloten die prauwen over den moerassigen grond naar de Soengi Batang te slepen.

Ingevolge bovengemeld aanvalsplan werden onder bevel van den luitenant ter zee 1^e klasse BUNNIK gesteld:

de luit. ter zee 2 ^e kl.	SCHOLTEN VAN ASCHAT, met 40 man van de <i>Haai</i> ;
„ „ „ „ „	TUCKERMANN, met 30 man van de <i>Padang</i> ;
„ „ „ „ „	Jhr. G. A. TINDAL, met 30 man van de <i>Soembing</i> ;
„ 1 ^e luitenant	NIESSEN, met 25 man infanterie van de bezetting van Riouw, benevens 40 Boeginezen.

Hieraan werd toegevoegd een houwitsers op scheeps-affuit, welke op eene

sampang geplaatst, van de noodige munitie voorzien, door 20 man van de kruisbooten voortgetrokken, als veldgeschut gebruikt zoude worden.

Den officier van gezondheid 3^e klasse P. J. FELTKAMP, met een tiental Javanen was de zorg voor de gekwetsten toevertrouwd.

Van de hulptroepen had men gerekend over ongeveer 150 Maleijers te kunnen beschikken. De tot den aanval bestemde afdeeling, ruim 500 man sterk, verzamelde zich in de versterking, en trok van daar naar de rivier welke haar van de groote benting scheidde; doch terwijl men met het overtrekken en het verkennen van het terrein aan gene zijde der Soengi Bating bezig is, barst een onweder los, waarin de Maleijers een wenk van ALLAH meenen te ontvangen, dien dag niet te mogen vechten, en zoo hard wegloopen als de drassige grond veroorlooft. De vertraging in het voortslepen der prauwen door de Maleijers, over en door den met nipa-palmen bedekten moerasgrond, de stoornis door hun onwillig gedrag te weeg gebragt, deden een kostbaren tijd verloren gaan; de kommandant der expeditie begreep dat het beter was den aanval den volgende dag te hervatten en gaf het sein tot den terugtogt.

's Avonds werd aan de hoofden der inlandsche hulptroepen hunne onverschilligheid ernstig onder het oog gebragt, onder bedreiging hen te zullen verlaten en hen met hun volk aan de woede van den PANGLIMA BESAR prijs te geven. Zij verklaarden, dat hun schijnbare onwil moest worden toegeschreven aan een gesuis in de lucht, hetwelk meest alle Maleijers hadden gehoord en dat als een ongelukkig voortteeken werd beschouwd, in geval de aanval op dien dag voortgezet ware.

Hoewel in den morgen van den 7^{den} November een zware regen viel, werd het plan tot den aanval toch niet opgegeven. Na eene hevige kanonnade, rukte de kolonne omstreeks den middag op, en geschiedde de overtogt der rivier op een regts gelegen punt (zie de *schetsteekening*), door middel der sampangs in deze volgorde:

De voortroep, bestaande uit 25 man infanterie *en tirailleur*, onder den 1sten luitenant NIESSEN, welke, na het terrein voldoende verkend te hebben, zich bij den hoofdtroep moest aansluiten.

De soutien der voorhoede, onder den luitenant 2^e klasse SCHOLTEN VAN ASCHAT, met 40 man van de *Haai* en 40 Boeginezen.

De hoofdtroep, zamengesteld uit 50 man van de *Soembing*, onder den luitenant 2^e klasse TINDAL en den houwitsers, waarbij 2 Europeanen en 22 man van de kruisbooten. De luitenant BONNIK, hield zich, als kommandant van de kolonne, bij den hoofdtroep op.

De achterhoede werd aangevoerd door den luitenant 2^e klasse TUCKERMANN,

en bestond uit de Maleijers, die tot 60 man waren geslonken, gevolgd door 50 man van de *Padang*.

De luitenant BUNNIK bepaalde, dat de bestorming op een gegeven sein, door de vóór- en achterhoede zoude uitgevoerd worden, terwijl de hoofdtroep tot ondersteuning of reserve zoude dienen en bestemd was, ingeval het noodig mogt zijn, den terugtogt te dekken.

Na den overtogt en terwijl de voorhoede het terrein tot op 100 passen van de benting verkende, werd een oogenblik op de plaats rust gehouden, om het sein tot den opmarsch van den kommandant der expeditie af te wachten, en tevens de geweren te inspecteren; dit laatste werd noodig geacht, dewijl het den ganschen voormiddag had gestortregend. Toen dit sein gegeven werd, was alles gereed.

In verband met den aanval van de landzijde, moest de luitenant ter zee 2e klasse Jhr. C. H. O. VAN HEEMSKERK VAN BEEST, met drie kruisbooten de Soengi Sampé opvaren en de kleine benting aanvallen. De kommandant KROEF bleef in de versterking, waar hij het geheele terrein kon overzien en door seinen de bewegingen zoude leiden.

Zonder door de bezetting in de benting, naar het scheen, bemerkt te worden, werd eene 2e positie ingenomen, waardoor men de achterzijde van de benting in het gezigt kreeg. Hier werd de troep eenigzins door struiken gedekt, op 150 passen van de benting in bataille gesteld, met de tirailleurs der infanterie in het centrum, terwijl men op hetzelfde oogenblik in de benting de *gong-gong* hoorde slaan. De luitenant BUNNIK liet toen »het Wilhelmus» blazen, het sein waarop men overeengekomen was, dat het vuur uit de hoofdversterking zoude gestaakt worden, of althans van rigting moest veranderen. Onmiddellijk daarop begon men een tweegeledeervuur op de benting te openen, en uit den houwitser met schroot en granaten te vuren, ten einde de palissadering zooveel mogelijk te vernielen. Uit de benting werd uit 5 lilla's en kleingeweer goed teruggeschoten, zoodat er spoedig aan onze zijde 8 zwaar gekwetsten vielen. Nu liet de kommandant der kolonne, door een schuinschen marsch, eene omtrekkende beweging uitvoeren, waarbij steeds de snelheid werd geregeld, naar het vervoer van den houwitser, totdat men al vurende in de derde positie geheel in den rug van de benting kwam. De 25 uitgelezen schutters, onder den 1^e luitenant NIESSEN, deden door hunne juiste schoten het vijandelijk vuur spoedig verflaauwen. Ook werd de groote vlaggemast van den PANGLIMA BESAR door een gelukkig schot uit de versterking geveld, hetgeen door hem en de zijnen als een slecht voorteecken werd beschouwd. Het bleek dat de benting eene grootere sterkte bezat dan men verwachtte en dat het geschutvuur,

't welk bijna eene maand geduurd had, hier geen merkbaar effect had te weeg gebragt. De gracht was slechts 2 el breed; in het midden van de achterface was eene poort, door bamboes versperd, die terstond door den kommanderenden officier, welke inmiddels tot op 50 passen van de gracht genaderd was, voor het meest toegankelijke punt erkend werd. Hiertegen besloot hij den stormaanval te rigten, en nadat eene lilla, die boven de borstwering zichtbaar was, door ons vuur was gedemonteerd, gaf hij het sein om te stormen.

Het scheepsvolk van de *Haai* en van de *Padang* stormde het eerst op de poort aan, terwijl de luitenant BUNNIK, met het volk van de *Soembing*, de infanterie en den houwtser volgde. Deze was zoodanig in batterij gebragt, dat zijn vuur het binnentalud der aangevallene face bestreek. SCHOLTEN, TUCKERMANN en TINDAL springen het eerst over de smalle, doch ondoorwaadbare gracht, gevolgd door de matrozen. De soldaat G. DE WOLFF, eigenlijk bij de reserve behoorende, iets later de matroos J. F. C. HANSCHEN, hebben de palissadering reeds beklommen; de eerste stort zwaar gewond naar beneden; HANSCHEN plaatst de Nederlandsche vlag nabij de poort; TINDAL neemt de vlag in de hand en brengt haar naar boven; SCHOLTEN wordt bij het op-enteren gekwetst door een lanssteek in de dij. BUNNIK is op de plaats tegenwoordig, snelt naar de versperde poort en begint met de overige officieren de verbindingslatten met de sabel aan stukken te hakken. Daar geschiedt eensklaps een uitval op de regter flank der bestormers, door een gedeelte der vijanden, uit eene andere poort gerukt. SCHOLTEN en TINDAL worden er tegen afgezonden en slaan hen spoedig terug. Die flank wordt door een peloton gedekt, waarbij de houwtser zijn vuur rigt naar die zijde, van waar de vijandelijke schoten het meest vallen. Ook de linker flank wordt gedekt door de Boeginezen. De luitenant BUNNIK schijnt onkwetsbaar te zijn: een lanssteek stuit af op een blikken vuurdoosje, gevuld met pistoolkogels en slaghoedjes; een geweerkogel dringt door dit doosje, een andere verbrijzelt zijne sigaren in een koker; het gevest van zijn sabel is door een lilla-kogel plat geschoten; een en ander wordt op dit oogenblik naauwelijks door hem bemerkt, en na de genomen maatregelen komt hij weder bij de poort terug, alwaar inmiddels de luitenant TUCKERMANN met eenigen van de *Padang*, eene kleine opening of bres in de poort heeft gehakt. Hij krijgt vergunning naar binnen te stormen, doch wordt aanvankelijk slechts door 6 of 7 man van de *Padang* gevolgd.

Intusschen wordt bij het overige gedeelte op alles orde gesteld, toen TINDAL van den regter vleugel komt melden, dat de patronen nagenoeg vershoten zijn. Alvorens hem nieuwe te verstrekken, stormt BUNNIK de ben-

ting binnen, vindt er niet meer dan een twintigtal der zijnen, gaat terug, om tweemaal achtereenvolgens, telkens een man of zes, zooveel als hij er kan verzamelen, naar binnen te brengen, en deelt daarna buiten de bres de patronen uit. Inmiddels is ook de luitenant SCHOLTEN VAN ASCHAT met zijne afdeeling in de benting gerukt; kort daarop zendt de luitenant TINDAL berigt dat men zich er binnen kan staande houden, maar vraagt tevens nog meer patronen.

Nu achte de aanvoerder der bestormingstroepen het oogenblik gekomen om met zijne geheele magt naar binnen te rukken; hij liet uit den houwtser, nabij den hoek der groote benting geplaatst, met schroot op de kleine aan de overzijde en op de rooversprauwen schieten, en het peloton op onze regter flank op de vlugtelingen vuren, die door de opening *c* uit de groote benting trachten te ontkomen. Onder bedekking van 10 man rukt de luitenant BUNNIK de benting in, gevolgd door 80 anderen; spoedig ziet men witte vlaggen uit de huizen steken: de benting is ons! De stukken worden vernageld en ons vuur wordt gestaakt. Het werd ook tijd, want de voorraad patronen was tot een zeer kleine hoeveelheid verminderd; ook was een gedeelte nat geworden bij het overtrekken der gracht. Het gevecht had anderhalf uur geduurd.

Er was bevel gegeven allen af te maken die zich niet ongewapend overgaven, de overigen gevangen te nemen en de vrouwen en kinderen te ontzien; dit werd stiptelijk nagekomen. Men vond den PANGLIMA BESAR doodelijk gekwetst, zieltoogende onder een afdak, in het bijzijn van eene zijner vrouwen; hij werd goed behandeld en getransporteerd, doch gaf weldra den geest. 80 vrouwen en kinderen bleven gedurende den nacht ongedeerd in de benting.

De kleine benting was inmiddels ook ontruimd en de rooversprauwen waren verlaten; zij lagen binnen het bereik van het geweervuur uit de groote benting. De luitenant TINDAL werd uitgezonden met een detachement om de vlaggeir neêr te halen, de stukken te vernagelen en de Nederlandsche vlag te hijschen. De kruisbooten hadden zich tusschen twee in de rivier geplaatste versperringen van niebong moeten doorwerken, kwamen daardoor later opdagen, schoten met schroot op de groote benting, onbewust dat deze reeds door onze troepen bemagtigd was, en waren juist bij de laatste versperring gekomen, toen de Nederlandsche vlag op de vijandelijke benting wapperde. Van een 40tal gevangenen werd de helft naar de kruisbooten gebracht.

De face van de groote benting, waarachter de stukken en *barbette* stonden, was 95 el lang, 4 el dik en 3,5 el hoog, de overige facen hadden een veel kleiner profiel, doch eene hooge palissadering. De kleine benting

had facen van 12 el lengte, de voorste 4 el dikte. De palissaden waren voor de batterijen 5,5 el, op de overige facen 4,5 el hoog.

In de groote benting werden gevonden: 15 stukken van 12, 8 en 6 Ⓐ , in de kleine 8 stukken; op de eene rooversprauw 2, op de andere 1 stuk geschut. Verder werden buit gemaakt 18 lilla's; een honderdtal geweren, eene menigte klewangs, krissen, schilden, buksen en donderbussen. Binnen de groote benting telde men minstens 50 dooden, anderen lagen in de rivier; men kan het aantal, op dezen dag gesneuvelde vijanden minstens op 70 schatten. Ook waren er eenige zwaar gekwetsten achtergebleven.

Aan onze zijde was een 16tal geblesseerden, waarvan kort daarop 7 overleden. In het geheel werden bij de expeditie 15 Europeanen en Boeginezen gedood en 50 zwaar geblesseerd. Eenige bezweken aan dissenterie, en velen, waaronder de meeste officieren, keerden ziek terug. Van de verdiensten der officieren van gezondheid FELTKAMP en W. J. CRAMER VAN BAUMGARTEN, wordt met den meesten lof melding gemaakt.

De Europeanen hadden zich goed van hunnen pligt gekweten; de matrozen hadden bedaard gevochten en ook de Boeginezen hielden zich goed. Zij hadden op dezen dag 3 dooden en 4 gekwetsten. De gegeven orders werden bij het geheele detachement stiptelijk door allen gevolgd, en geen wreedheden hoegenaamd gepleegd. Doch de overwinning was voornamelijk te danken aan het voorbeeld van dapperheid, door alle officieren gegeven. De Maleijers, daarentegen, die zich zeer lafhartig gedragen hadden, stalen later zooveel zij konden, terwijl de Europeanen op de batterij tegen elken aanval waakten, en gereed waren te vechten, wanneer het weder noodig was. Een kwart uur na de inname der benting, kwam de luitenant ter zee 1^e klasse KROEF aldaar aan, en stelde orde op alles wat dienstig kon zijn om de behaalde voordeelen te verzekeren.

Des avonds omstreeks 7 ure, werd door eenige roovers te vergeefs getracht in de benting te dringen, met het doel om amok te maken. Bij deze gelegenheid werd nog een onderofficier gedood en werden 2 man ligt geblesseerd.

Ten einde in de duisternis van den nacht niet bekropen te kunnen worden, gaf de luit. KROEF last, een der huizen in brand te steken; hiertoe werd toevallig het kruidhuis genomen. De vrouwen riepen wel zeer onthutst dat er eene groote hoeveelheid kruid in was, doch werden in het eerst niet geloofd. Gelukkig was het dak vrij nat, en ontdekte men nog bij tijds dat het huis 800 Ⓐ buskruid bevatte, hetwelk terstond in de rivier werd geworpen, met uitzondering van eenige vaatjes, welke op de batterij werden gebragt. Het belendende huis stond reeds in laaije vlam.

De volgende dagen werden de overige huizen verbrand, het geheele werk zooveel mogelijk gesloopt, de palissaden omvergehakt, het geschut en de lilla's, benevens de rooversprauwen en nog twee andere, naar Riouw overgebracht. Ook 20 der gevangenen werden daarheen gevoerd. De overige 20, meest slaven of bewoners van omliggende kampongs, welke genoodzaakt geweest waren voor den PANGLIMA te vechten, herkregen hunne vrijheid, even als de vrouwen en kinderen. Den 15^{den} November verliet de kommandant het tooneel der krijgsbedrijven, hebbende in den tijd van eene maand van den PANGLIMA BESAR en zijne gevreesde aanhangers, niets overgelaten dan een 40tal in gebrek en ellende ronddolende illano's, die van lieverlede of hun einde in de moerassen moesten vinden, of door de magt in de Soengi Reteh gestationneerd, met behulp der bevolking werden gevangen gemaakt.

Na bovenstaand verslag zal het wel niet noodig zijn uit te weiden in den lof, welken den luitenant KROEF, als kommandant der expeditie, wegens zijn beleidvol gedrag, toekomt. Wij willen alleen doen opmerken, dat hij het doel zijner zending wist te bereiken, zonder meer menschen op te offeren dan noodig was. Wel verre van eene ontijdige bestorming te willen wagen, besloot hij liever tot de vermoeijende taak zich te versterken, en de komst van nieuwe troepen af te wachten, waarna hij over eene grootere magt zou kunnen beschikken. De grootste zwarigheden van het terrein wist hij met ijzeren volharding te boven te komen, en ging niet eerder tot een krachtdadigen aanval over, dan nadat hij de kansen der overwinning geheel ten onzen voordeele geleid had.

Even overbodig zal het zijn op de goed uitgevoerde bestorming, onder het kommando van den luitenant BUNNIK, op de koelbloedigheid waarvan die officier blijken gaf, op zijn welligt te vermetel voorbeeld van dapperheid, waardoor hij de krachten der zijnen wist te verdubbelen, opmerkzaam te maken, — of te trachten te ontcijferen, aan wien op dezen dag een grooter aandeel der behaalde lauweren toekomt: aan TINDAL, die de Nederlandsche vlag het eerst in de benting plantte; aan TUCKERMANN, die met de sabel in de vuist onder een kogelregen de versperde barrière omhakte en den weg voor de reserve baande; aan SCHOLTEN VAN ASCHAT, die een aanval in flank en rug afsloeg; of wel aan NIESSEN, die met zijne tirailleurs het gevecht inleidde. Elk hunner toch heeft zich zoo goed mogelijk van zijn plicht gekweten, en al zijn ons, ook onder de minderen in rang, behalve de daden van WOLFF en HANSCHEN, geen andere bijzondere feiten bekend geworden, wij zijn er zeker van, dat onder het 120tal Europeanen van Reteh, waar nagevoeg man tegen man gevochten werd, meer helden te vinden zijn.

Als een blijk der hooge goedkeuring van Z. M. den Koning, aan de offi-

cieren en manschappen dezer expeditie ten deel gevallen, strekke het besluit van den 23sten Maart II., waarbij »Z. M. heeft goedgevonden, in »afwachting van nadere voordragten tot belooningen aan officieren en manschappen, die zich bij de roemrijke expeditie, in November 1858, tegen »Reteh, hebben onderscheiden, den luitenant ter zee 1^e klasse A. J. KROEF, »ter zake van zijn beleidvol en moedig gedrag als bevelhebber bij genoemde »expeditie, te benoemen tot ridder 4^e klasse van de Militaire Willemsorde, »hem diensvolgens te bevorderen tot ridder 3^e klasse dier orde, en tegelijker tijd, als een blijvend aandenken voor de nederlandsche zeemagt »aan die roemrijke expeditie, te bepalen, dat de naam van het schroefstoomschip der 4^e klasse *de Sprinkhaan*, in aanbouw op de werf te »Amsterdam, zal veranderd worden in dien van *Reteh*."

De bovengenoemde belooningen van hen die zich bij deze roemrijke expeditie loffelijk onderscheiden hebben, zijn dan ook niet achterwege gebleven. Immers bij Koninklijk Besluit van den 8sten Mei 1859, n°. 55, zijn benoemd:

1°. tot ridders der 4de klasse van de militaire Willemsorde:

a. van de zeemagt: de luitenant ter zee van de 1^e klasse A. J. VAN MANSVELT; de luitenants ter zee van de 2de klasse K. C. BUNNIK, W. J. SCHOLTEN VAN ASCHAT, L. F. H. TUCKERMANN, jhr. C. H. O. VAN HEEMSKERK VAN BEEST en jhr. G. A. TINDAL, de officier van gezondheid der 3^e klasse P. J. FELTKAMP, de konstapel in het vaste korps dek- en onderofficieren L. F. W. MELIER, de bootsman in voorschreven korps J. D. GOPPEL, de kwartiermeesters H. OETSIJIS en P. KIEVIT, de matrozen der 1^e klasse G. H. K. FREHER, J. A. BLOEMQUIST en J. A. METTER; de matrozen der 2^e klasse J. F. C. HANSCHEN, H. KEMPERAARS, J. W. TILLEMANN, J. VAN LEEUWEN, M. VAN VELZEN, J. BOKS en L. G. DE GROOF; de matrozen der 3^e klasse F. C. JANSSEN, J. VAN DEN BERG, C. A. H. VAN TOOR, J. VAN SCHAYK en J. GOEBEL; de korporaal der mariniers H. THIJSSSEN, de marinier der 2^e kl. H. VAN DER KLEY; en

b. van de landmagt: de 1ste luitenant der infanterie M. N. NIESSEN en de fuseliers L. C. BEIJER en J. VAN DE BULT.

2°. tot ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw; de officier van gezondheid der 2^e klasse van de zeemagt W. J. CRAMER VAN BAUMGARTE; en

3°. is bevolen bij afzonderlijke dagorders, zoo in Indiën als in Nederland, eervol te doen vermelden:

a. van de zeemagt: den kapitein-luitenant ter zee J. VAN MAURIK, stationskommandant in de wateren van Riouw en Lingga, den luitenant ter zee van de 1^e klasse A. W. KEUCHENIUS, kommandant van de schoonerbrik *Padang*,

den luitenant ter zee van de 2^e klasse jhr. A. C. VAN HAEFTEN, den officier van gezondheid der 5^e klasse H. VAN STOCKUM, den eersten bootsmansmaat C. SCHLIE en den vierden zeilmaker L. A. JANSSEN; en

b. van de landmagt: de fuseliers J. H. VAN DER VOORT en T. SANT, met bijvoeging in de uit te vaardigen dagorders, dat aan de voordragt tot benoeming tot ridders der 4de klasse van de Militaire Willemsorde van de mariniers der 5de klasse F. VON BOBENHAUSEN en J. BOON en van den fuselier G. DE WOLFF geen gevolg heeft kunnen gegeven worden, vermits gebleken is, dat zij sedert aan hunne bekomen wonden overleden zijn.

Als wij bij elke gelegenheid in onze Indische zee- en landmagt schoone voorbeelden van beleid en persoonlijke dapperheid aantreffen, als wij zóó zien vechten, wanneer men voor de eerste maal in 't vuur komt, gelijk hier met sommige officieren het geval was, dan zien wij hierin een bewijs dat de nederlandsche bezittingen nog niet bestemd zijn eene prooi te worden van magtige naburen, maar dat er nog eergevoel, geestkracht en vaderlandsliefde genoeg aanwezig is, om die bezittingen des noods tot het uiterste te verdedigen.

De indruk door deze verovering op de geheele Oostkust van Sumatra gemaakt, is, zegt men, uitmuntend. Wij hopen dat die indruk ook hier te lande gunstig zij tot het vestigen der overtuiging van allen, die invloed uitoefenen op de organisatie van vloot en leger: dat de versterking van beide met de ontwikkeling onzer koloniën gelijken tred moet houden, om het nederlandsche gezag in die gewesten voortdurend te doen eerbiedigen.

V.

STATISTIEK BETREKKELIJK DE LAND- EN ZEEMAGT IN NEDERLANDSCH WEST-INDIE OP ULTIMO DECEMBER 1856.

I. LANDMAGT.

a. Suriname.

De drie eerste kompagnien van het bataillon jagers à 4 kompagnien. De presente sterkte der drie kompagnien was 15 officieren, 482 onderofficieren en soldaten.